

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa: 1

14 KASIM 2012

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.01

BAŞKAN: Nimet BAŞ (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Mehmet Naci BOSTANCI (Amasya)

SÖZCÜ: İdris ŞAHİN (Çankırı)

KÂTİP: Cengiz YAVILIOĞLU (Erzurum)

-----0-----

BAŞKAN – Değerli Bakan, değerli milletvekillerimiz; Komisyonumuza hoş geldiniz

Değerli arkadaşlar, pazartesi günü yapmış olduğumuz toplantıda kapsamlı olarak değerlendirdiğimiz hususlarda hem Milliyetçi Hareket Partili hem de Cumhuriyet Halk Partili üyelerin talep etmiş oldukları ilave dinlemelerle ilgili, ilave diyorum çünkü öncesinde dediğim gibi yani bu özellikle dinlemelerin alt komisyonların kararlarına bıraktığımız ve eylül ayında dinleme takvimlerini belirleyip, kişilerle irtibat kurup, mutabakat sağlamak suretiyle, mutabakat sağlanan yer ve zamanda görüşlerine baş vurulmasını karar altına bağlamıştık. En son talep edilen Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanımız, Başbakanımız ve en son o gün Mehmet Bey'in dilekçeyle baş vurduğu kuvvet komutanları ve İstihbarat eski Başkanı Sabri Uzun'un görüşlerine baş vurmak üzere girişimde bulunulması konusunda MİT Müsteşarlığından bilgi istenmesi talepleri var. Bu talepler konusunda dediğim gibi, daha önce üst komisyonlarımızda hiçbirimiz yani ben 60 komisyonunda kim dinleniyor, 80'de bunlarla sadece Başkan sıfatıyla imzaladığım hususlardı.

Bu konunun karara bağlanması konusunda diğer arkadaşlarla birlikte bir karar oluşturmak adına...

Yaşar Karayel Bey buyurun.

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; şimdi tabii ki her birimiz alt komisyon olarak farklı farklı dönemleri incelesek de neticede hedeflediğimiz konu

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa: 2

Türkiye'deki demokratik hayatımıza sıkıntı getiren, demokratik hayatı kesintiye uğratan bu tip darbe ve darbe düşüncesindeki girişimlerin de olmamasıyla ilgili. Bunları yaparken -evet, eksik veya fazla kısımlarımız olabilir ama- hedefimiz hep birlikte Türkiye'nin demokratikleşmesi ve sivil siyasetin güçlenmesiyle alakalı bütün hepimizin gayretleri. Geçmiş dönemlerde çekilen sıkıntıları bu ülkede yaşayan insanların hepsi yaşadılar. Şu ana kadarki baktığımızda Türkiye Cumhuriyeti'nin 89 yıllık cumhuriyet tarihinin neredeyse 45 yılı sıkıyönetim, olağanüstü hâl, ve bu tip sıkıntılarla geçmiş ve 90 yılın yarısının sıkıyönetimle geçtiği bir ülkede demokratik bir hayatı güçlendirmenin, sivil siyaseti güçlendirmenin ne kadar zor olduğu da içine girdikçe anlaşılıyor. Onun için, bunların hepsini birlikte değerlendirdiğimizde bizim de önümüze bir fırsat çıkmış durumda. Hep birlikte, dört siyasi partimizin de. Burada mümkün merteye, doğrusu, hep birlikte elimizi taşın altına koyduğumuz bu çalışmada...

BAŞKAN – O kısma sonra geçelim mi Yaşar Bey?

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Evet, ama bir değerlendirmeye ilgili söylüyorum.

BAŞKAN – O değerlendirme için genel söz vereceğim. Rapor üzerindeki...

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Ama bu raporla ilgili biz şimdi...

BAŞKAN – Dinlemelerle ilgili...

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Evet, dinlemelerle raporlamamızı biz yaptık. En son Mehmet Bey'in bize müracaatıyla ilgili Mehmet Bey'le de ben kendim konuştum. Arkadaşlarımla da paylaştık konuyu. Burada o dönemin siyasi aktörü birinci derecede Sayın Başbakan. Sayın Başbakan hem Dışişleri Bakanlığından sorumlu hem de o dönemdeki Bakanlıkların icraatlarından sorumlu. Onun için, arkadaşlarımızın önerisi doğrultusunda Sayın Başbakanla bir temasa geçelim. Sayın Başbakanın müsait olduğu bir zamanda sözlü veya yazılı kendisi, tensipleri nasılsa ona göre bir karar çıkartalım komisyondan. Sayın Başbakanla da siz de bir temasa geçiniz. Onu bir karar altına alarak bu en son noktada bu

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa: 3

dinlemeleri böylece kapatalım. Diğerlerinin dinlenmesiyle ilgili zaten sorumlu olan Sayın Başbakandır. Onunla böyle bir konuşma olduktan sonra diğerlerini söyleyeceğim. Çok fazla bir konunun olduğunu da ben düşünmüyorum. Benim teklifim bu şekilde. Arkadaşlar da uygun bulurlarsa böyle bir teklifi gündeme getiriyorum. Arkadaşlar da fikirlerini söylerlerse ona göre karar altına alalım Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Tamam.

Tekrar bu konuda o zaman anladığım kadarıyla ben bir irtibat kuruyorum Sayın Başbakanla, zamanı olması durumunda... Açıkçası şunu da söylemek durumundayım: Tutanaklar on beş günde çıkıyor ve biz yazılı tutanaklarla ilgili en son 09/11 de Mehmet Bey'in baş vurduğu kuvvet komutanlarıyla bir mutabakat sağlamamız, gün almamız, dinlememiz ve sonuçlarını almamız açıkçası fiziken imkansız. Eksik kalmış bir husus diye bakarsak bile yani bunları keşke çok daha öncesinde –şu kısmı diyeyim- düşünüp, eklemiş ve istemiş, talep etmiş olsaydık. O irtibatları...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Yaşar Büyükanıt'ın...

BAŞKAN – Ama basında o zaman da yer aldı, hep vardı. Hep en birinci gün de ertesi gün de söyledik kuvvet komutanlarına gazeteden okudular. Belki, dediğim gibi yani eksik bıraktığımız hususlar olabilir, kalmış da olabilir ama bu açıkçası bir niyet sorgulamasından ziyade bir zaman meselesi olduğunu hatırlatıyorum. Bu şekilde bir diyalog kuruyoruz. Eğer uygun bulursanız o anlamda mutabakatı gün olarak, pazartesi de dâhil olmak üzere bir şekilde müsaitlerse, eğer değilse yazılı olarak sorularımızı gönderip yazılı olarak cevaplarını alalım diyorum bu durumda.

Enver Bey...

ENVER YILMAZ (İstanbul) – Ahmet Bey, Yaşar Büyükanıt'ın dinlenmesinden sonra ortaya çıkan kuvvet komutanları mevzusunu açınca ben bir gazete de okudum -onu uzman arkadaşlarımız bir araştırınsınlar- kuvvet komutanlarından bir tanesinin Genelkurmay

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa: 4

Başkanının yapmış olduğu açıklamadan sonra “Bizim haberimiz yok. Zaten kendisi yazdığını söylüyor.” diye basına yansımış bir beyanı var.

BAŞKAN – Gelse de aynı şeyleri söyleyecek. Bazen hakikaten gelenlerle girilen sözlü şeylerde de dört kişiyi de dinlesek bunu diyecekler ki: “Haberdar değildik.”

ENVER YILMAZ (İstanbul) – Muhtemelen. Çok aciliyeti olan bir konu değil onu söylemek istiyorum. Uzman arkadaşlarda onu bir araştırırsınlar.

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Sayın Başkanım, bunlar birbirleriyle irtibatlılar. Herkes ne söylediğini, ne sorulduğunu, ne konuşulduğunu kendi aralarında konuşuyorlar. Ona göre de cevap verirler.

BAŞKAN – Biz raporumuza odaklanalım daha iyi. Bundan sonra, dediğimiz gibi, dinlemelerden, bunlardan da çok müthiş bir katkı sağlayacak bir husus olduğunu ben de açıkçası düşünmüyorum.

Özcan Bey, buyurun.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Tabii onlara da bir sorsak iyi olurdu aslında.

BAŞKAN – Yazılı soralım mı? Haberdar mıydınız değil miydiniz? “Değildik.” diyecekler.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – En azından neyse de önümüze bir bilgi... Bakın şimdi, bu Komisyonun fiziki yanından daha çok, kendisinden daha çok psikolojik etkisi büyük. Yani herkesin eninde sonunda eyleminden dolayı bir gün bir Molla Kasım çıkıp kendisini sorgulayacağını, kendisinden birtakım bilgiler ve birtakım gerçeklerin ortaya çıkması için talepte bulunacağını bilmesi bakımından son derece önemli. O bakımdan, bana göre bir yazıyla en azından bir soralım. Onlar da ya cevap versinler vermesinler ama kendi bilecekleri bir şey. Biz orayı da...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Yazıyla sormak yerine davet etmek... Gelmiyorsa da gelmesin.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa: 5

BAŞKAN – İnanın dinleyemeyiz, vakit yok. Dinlemeleri hukuken 9 Kasıma kadar sürdüreceğimizi karar altına aldık. O zamana kadar tüm değerlendirmeleri alt komisyonlar yaptı. Dinlemeler, isimler, tespitler, günler, takvimler belirlendi. Şimdi yeniden bu kapıyı açarsak bakın, dedim ya eksik kalan hususları tamamlatmak adına da gitsek biz rapora odaklanamayız, bu raporu çıkaramayız yazılı olarak.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Sayın Başkan, rapor şimdi devam etsin, raporda problem yok. Şu anda yapılması gereken şey, bana göre, kendilerine günlük, saatlik bir zaman vermek ve üzerine de bir tarihe kayıt düşmek bakımından “Görüşleriniz önem atfetmektedir. Bu bakımdan aşağıdaki soruya olumlu ya da olumsuz yanıtınızı şu saate kadar bekliyoruz.” deyip, cevap gelmezse “Gelmedi.” şeklinde...

BAŞKAN – Sözlü dinleme yapamayız Özcan Bey.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Sözlü dinleme yapamıyoruz, onu söylemiyorum ben. Yani bir yazı yazalım, iki gün verelim, bir gün 24 saat sonra isteyelim. Diyelim ki: Böyle böyle bir durum var. Bu dönem incelenirken sizin de bu dönemle ilgili bilginiz var mıdır? Varsa adam bize “Evet.” ya da “Hayır.” desin, bu önemli bir şey. Ben ama üzerinde özellikle durulması gereken bir şey, 98’de kilitledik biz bu darbeleri ve 98’e kadar yani 28 Şubat en son işte malum bu 27 Nisan bildirisi noktasında bitti ama ondan sonda iddialar bitmedi. Dolayısıyla, Sayın Başbakan ondan sonraki süreç içerisinde meydana gelen hadiselerle ilgili de bize bir yorumlama yaparsa bunun çok faydalı olacağını düşünüyorum. Çünkü, bakın, biz 1960 darbesini inceleyerek tarihe bir kayıt düşebiliriz, arşivlere bir malzeme sağlayabiliriz. Ama darbe ve muhtıraların bugün gelmiş olduğu aşamadaki biçim, içerik, şekil ve yöntemleri konusunda bizim bilgimiz olmaz. Bizim için asıl olan 2002’den sonda o kadar çok iddia ortaya atıldı ki bu iddialara yönelik gerçekten Hükûmetin böyle bir psikolojiyi hissedip hissetmediği, böyle bir dolaylı bir şekilde kendi üzerinde bir vesayet teşkil edecek faaliyetlerin

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa: 6

olup olmadığı konusunu Sayın Başbakan bize söylesin. Yani biz illaki adına Balyoz deyip, illa ki Sarıışık, Ayışığı falan filan deyip şey yapmaya gerek yok.

Demirel'e biz bir soru sormuştuk hatırlıyor musunuz? Ben sordum, dedim ki: Siz karar verirken Menderes'in hayaletinin altında mı karar veriyordunuz? Şimdi, Sayın Başbakan'a da şunu sormak lazım: Siz 2002'den sonra işte medyada veya başka yerlerde birtakım darbe planlarını duyuyor ve hissediyordunuz veya görüyordunuz medyaya yansımıştı. Bunlar kararlarınıza yansdı mı? Yani karar verirken işte olumlu ya da olumsuz anlamda bir etkisi oldu mu? Bunu anlamamız önemli. Çünkü, bana göre bundan sonraki darbeler hep psikolojik olacak. Yani hiçbir soğuk savaş döneminin...

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Bundan sonra darbeler olmayacak mı?

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Hayır hayır, darbe her zaman olur. Burada bile olur.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Olmaz efendim, olmayacak.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Birisi çıkar burada susturur diğerlerini “Bizim sayımız fazla canınıza okuruz.” Söz vermez bilmem ne yapar bu da bir darbe çeşididir. Psikolojik tacizdir.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Yorum meselesidir tabii.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Hayır hayır, bu böyle. Ben şimdi darbelerin nitelik değiştirdiğini, nitelik değiştireceğini, çeşitli boyutlar kullanarak yeniden zuhur etme ihtimalinin bulunduğunu, onun için 2002 sonrasında Sayın Başbakan'ın böyle bir şeylere muhatap olup olmadığını ve bunlarda karar verme üzerinde etkisinin olup olmadığını, verdiği kararlar üzerinde etkisinin olup olmadığını öğrenmemizin yararlı olacağını düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Çelebi, buyurun.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa: 7

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; aslında bir zaman sıkışıklığını konuşuyoruz daha çok. Zaten bizim önümüze en erken raporların -yani bir taslak çalışmasıdır nihayetinde- cuma akşamı verileceği ve en geç de...

BAŞKAN – Cuma akşama kalmasın diyorum, öğleye kadar filan inşallah.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – O ayrı. Neyse...

...veya cuma verilecek ve salı günü de toplantı yapacağız zaten. Bence bu saydığımız unsurların Başbakan için söylemiyorum, diğerleriyle ilgili bölümünün bu kadar hızlı çalışan, yüz üç kişiyi bazen dinleyebilen alt komisyonlar bu saydığımız insan sayısı fazla değil. İlk defa yazılı bir soru soruluyor. Diğerlerinin hepsini sözlü yaptık.

BAŞKAN – Bazı tamamlanmamış hususları yazılı olarak da istedik, yaptık.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – O ayrı bir şey ama yani şey olarak...

BAŞKAN – Bir şey sorabilir miyim? Yani mesela ne murat ediyoruz ve ne geçecek elimize? Açıkçası beni tatmin etmiyor. Ben kuvvet komutanları meselesini diyorum ki, tüm samimiyetimle söylüyorum yalnız, yani amacımıza hizmet bağlamında “Haberimiz vardı.” veya “Yoktu.” demelerinin bizim Komisyonumuzun çalışmalarına ve raporumuza ne gibi bir katkıları olacak? Ben anlamıyorum.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) - Bundan sonraki darbe süreçlerine psikolojik katkıları olacaktır. Her kuvvet komutanı bu tip uygulamalar olduğunda bundan sonra bir gün de bunun sorgulanacağını hissedecek yani böyle bir psikolojik... Eğer yazılı olursa bundan sonra yazılı da bildiriler sunabilirler. Bu anlamda psikolojik yanı var. Bir de bu süreci yani bu kadar abartmamıza gerek yok, pazartesi günü de bunlar dinlenir yani kıyamet kopmaz.

BAŞKAN – Dinleyemeyiz, gün olarak gerçekten dinleyemeyiz.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Yani pazartesi dinlenebilir. Ayrıca, Sayın Cumhurbaşkanının, ben bir kez daha söylüyorum, dinlenmesinde yarar var. Tabii ki o dönemin önemli unsurlarından bir tanesi Sayın Cumhurbaşkanı. Hem Bakanlık yapmış hem

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa: 8

de bugün –ikinci adamdı o zaman- rahmetli Erbakan şu anda aramızda yok onun dışında Recai Kutan’la birtakım değerlendirmeler yapılmıştır ama en önemli tanıklarından bir tanesi. Nasıl Sayın Süleyman Demirel’i dinlediysek, Sayın Cumhurbaşkanını da bu anlamda dinlemekte yarar görüyorum ve hatta Süleyman Demirel’i bir kez daha dinlemeyi öneriyorum.

BAŞKAN – Keşke vaktimiz olsaydı da gitseydik. Olamadı...

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Evet, çünkü iddialar var. Ben bunların hepsinin bir süreci...

BAŞKAN – Açıkçası ben de isterdim ikinci kez gitmeyi, samimiyetle söylüyorum. Ama cidden zamanımız yok yani. Çalışmadığımız tek bir gün yok, hiçbir komisyonun.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Yani şimdi en azından üç dört günümüz var. Bu üç dört günlük zaman dilimini iyi değerlendirebiliriz ve ayrıca da şöyle bir yanı var işin yani psikolojik yanının dışında çok eksik kalmıştır. Bu eksik kalanın bir kısmına en azından kısmi olarak yani...

BAŞKAN – Eksik kaldığını söyleyelim raporumuzda. On üç günümüz kaldı çünkü o yüzden şunları eksik bıraktık, tamamlamadık diyelim.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – 12 Eylülle ilgili o kadar çok eksik kaldı ki yani anlatılamaz noktada eksiklikler var. Fikri Sağlar örneğini geçen de verdim. Bakın, yine söylüyorum: Mehmet Elkatmış önemli bir simgeydi ama diğer taraftan Fikri Bey dinlenebilirdi. Hâlen günümüz var. Dinlenmesinin yararlı olacağına inanıyorum.

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Konuştum ben, yazılı olarak da istedim Sayın Bakandan. Bu konularla ilgili sizin müktesebatınız böyle, bize bunları paylaşırsanız.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Ama bakın bu doğru değil yani işte onun için söylemek istiyorum. Bir taraftan Sayın Elkatmış’la bunları görüştünüz, diğeri müktesebat var diye sunuluyor. Ben bunları... Neyse, kararlar burada çoğunlukla veriliyor ona itirazım olmaz artık bu saatten sonra ama şık olmaz, ben bunu söylemek istiyorum.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa: 9

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Sayın Başkanım, şimdi bu kuvvet komutanlarının başında bulunan Genelkurmay başkanlarımızı burada dinledik, üçünü de dinledik. Hem Özkök'ü dinledik, hem Büyükanıt'ı dinledik, hem de Karadayı'yı dinledik. Bu insanların kayıtlara geçen tutanaklarda ne söyleyip ne söylemediğini hep birlikte yaşadık. Bu komutanlara soracaklarımızı, bu komutanların bize söyleyecekleri bir şey yok. Bunlara tekrar bir daha “Yazı yaz.” dersiniz Komisyonun kendi bileceği ama ben...

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Ama bu en son şeyde Büyükanıt'ı dinlerken, dedi ki: “Bu dört tane kuvvet komutanının haberi yoktu.”

BAŞKAN – “Yoktu.” Dediler. Ertesi günkü açıklamalarını hatırlamıyor musunuz? O tarihte ben Bakandım. Sabahleyin hepsi dediler ki :” Biz gazetede okuduk, bildiri soruldu bizim kuvvet komutanlarından haberimiz yok.” yani Yaşar Büyükanıt bunu söylemeden daha kuvvet komutanları zaten onu söyledi. Daha sonra da bildirimin bizzat kendisi tarafından kaleme alındığını, kuvvet komutanlarının haberi olmadığını kendi de söyledi.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Ben inanmıyorum yani ben inanmadım.

BAŞKAN – Yani bunun ilave bir şey, inanın ilave bir şey. İnsanları sorgulamadığımız için açıkçası “Hayır öyle değil, böyle.” diyemediğimize göre çağırsak da aynı, yazsak da aynı, yazmasak da aynı. İnanın ben de maksadın oluşması noktasında çok büyük bir katkısı olacağına açıkçası inanmıyorum ama dediğim gibi yani karar oluşturmak bağlamında.

O zaman bu rapor üzerinde genel değerlendirmeler yapmak üzere söz açayım mı, tekrar gündem açayım mı?

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – O zaman şimdi karar: Sayın Başbakanımızla temas kuruyorsunuz.

BAŞKAN – Gündeme müsaitse, gün verebiliyorsa sözlü veremiyorsa yazılı olarak soruları ileteceğimizi...

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa:

10

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Şimdi, Sayın Başbakana “Yazı iletin.” dediğimiz zaman Mesut Yılmaz da –İdris Bey söyledi- “Yazılı olarak iletirseniz yanıtlarım.” demiş.

BAŞKAN – Tamam iletelim. Ben buna karşı değilim başından beri. Bakın, Başbakanlık yapmış düzeydeki...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Ben sözümü bitirebilir miyim Sayın Başkan.

BAŞKAN – Ben şunu açıklığa kavuşturayım. Ben yaptığım için telefon görüşmesini, tutanaklara da doğru geçmesi bağlamında söylüyorum: Eski başbakanlarla, cumhurbaşkanlarıyla direk Başkan sıfatıyla ben telefon irtibatı kurdum. Mesut Yılmaz Bey’le de ben telefon irtibatı kurdum. Mesut Yılmaz Bey’le de ben konuştum ve kendisine de Araştırma Komisyonu olduğumuzu, deneyimli bir siyasetçi olduğunu, görüşlerine baş vurmak istediğimizi, istediği yere bizim gelebileceğimizi, gelememesi durumunda da yazılı olarak sorularımıza cevap... O da: “Ben de yazılı olmasını tercih ederim Sayın Başkan.” dedi. Ben de peki dedim. Yani durum ondan sonra... Buyurun, yani yazılı sorulmasında bir sakınca yok ama Komisyon yazılı olarak...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Komisyon yazılı olarak da sormadı Sayın Yılmaz’a değil mi?

BAŞKAN – İhtiyaç duymamış olabilirler, kendi değerlendirmeleri, ben bilmiyorum. Yani yazılı bir görüş hukuken vermelerine engel bir durum yok ben bunu söylüyorum. Yazılı istenmesinde bir engel durum olduğundan değil, bazı insanlar gelirse ben yazılı bir görüş isteme veya bir durumu aydınlatacak...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Yani iki ayrı sonuç ortaya çıkmasın diye söyledim, değilse...

BAŞKAN – Evet evet. İhtiyaç duymamış olabilirler ama yazılı alınabilir yani.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa:

11

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Ben de bu hususta... Eğer yazılı göndereceksek bu şekilde bir açıklama yaptık. Yani Mesut Yılmaz Bey'e de sormak tercih edilebilir yani o konuda ihtiyaç duyulursa. Bize bunu, Mehmet Bey, Yaşar Bey, Feyzullah Bey Dolmabahçe'den sonra beraber olduğumuz bir ortamda ısrarla sordular. Dedik ki: “Biz yazılı olarak, alt komisyon olarak müracaat etmeyi düşünmüyoruz.”

BAŞKAN – Çok önceydi tabii, ilk başlardaydı.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Şimdi tabii, teknik olarak bence bu Komisyonu...

BAŞKAN – İlk başlarda belki şöyle mi düşündünüz alt komisyon olarak. Böyle herkese yol açmayalım yani böyle gitmesin diye.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Yani ciddiye almıyorlar gibi düşündük. Yani biz yargıç değiliz, mahkeme değiliz, karakol değiliz. Ya gelip görüşelim, evinizse eviniz, siz buyurun gelin diyoruz ama adam böyle ben gelmem deyince de yazılı talep etmeyelim dedik o zaman. Yani madem öyle kaçıyor...

BAŞKAN – Evet, bu konuyu bu bağlamda karara bağladığımızı düşünüyorum. Raporların geneli üzerinde bir değerlendirme yapmak üzere açalım mı?

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Nasıl karara bağladık efendim?

BAŞKAN – Sayın Başbakanla irtibat kuruyoruz. Müsait olması durumunda yüz yüze bir görüşmeyi, olmaması durumunda yazılı olarak üyelerimizin sorularını iletip cevaplandırmasını istiyoruz. Tamam.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Diğeri üzerindeki önerilerimiz geçerlidir. Yani benim ona bir muhalefetim yok.

BAŞKAN – Tamam, olur.

Evet, raporlar üzerinde genel değerlendirme yapmak üzere 60'tan başlayarak vereyim mi? Yani 1960'tan başlayarak.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa:

12

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Sayın Başkanım, ben erken ayrılacağım, bir programım var. Özür dileyerek bir şey söylemek istiyorum, arkadaşlarımız da buradalar zaten. Sizin yazınıza istinaden ben yazılı olarak önerilerimi ve görüşlerimi gönderdim.

BAŞKAN – Aldık, katılıyoruz. Çok güzel olmuş, elinize sağlık.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Bence de bütün arkadaşların yazılı vermesi lazım, çünkü söz uçup gidiyor, ortada bir şey kalmıyor. Yazılı, bunu herkesin vermesinde büyük fayda var diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Ulaştıran milletvekillerimiz oldu.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Onun dışında da yine o yazılı olanları, diğer arkadaşlardan gelenleri biz de alalım ve öyle de tartışalım yani herkesin fikrini de alarak tartışalım.

BAŞKAN – Şimdi cuma sabahına kadar -vermek isteyenler tabii, vermek istemeyenler de olabilir- ulaştıran milletvekillerimizin...

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – “9 Kasım” demiştiniz daha önceden zannediyorum ama.

BAŞKAN – Öyle dedik ama değiştirilemedi, ulaştırılamayınca zorlayıcı bir şey olamadı maalesef. 9 Kasım demiştik evet.

O zaman tüm önerilere, herkesin arkadaşlar, bütün milletvekillerimizin e-mail adreslerine yazılı ve basılı olarak ulaştırın, cumaya kadar en geç. O ortak öneriler oluşturmak bağlamında şeydir.

Teşekkür ediyoruz Mehmet Bey.

Selçuk Bey, buyurun lütfen.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Efendim, Dev-Yol davasından şu an ismini hatırlayamadığım bir şahısla görüşmüştüm, yedi yıl kadar cezaevinde kalmıştı. Maraş

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa:

13

olaylarından dolayı yatmış içerde. Bu iki şahsın davetini söylemiştim ama gündeme gelmedi. Biri Ökkeş Şendiller'in dinlenmesini; iki, bu Dev-Yol davasında Maraş olaylarından yatan kişinin. Bu ikisi dinlenebilirdi. Çünkü, bu Maraş olayları hâlâ kapalı bir kutu. Bir tanesi sağın faili olarak yargılanıp beraat eden kişiydi, bir diğeri de solun faili olarak yargılanıp ceza alıp cezaevinde yatıp da çıkan kişiydi. İsmi hatırlayamadım ama bildiririm, daha önce bildirmiştim.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Maraş olaylarında mı ceza almış?

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Maraş olaylarından dolayı ceza almıştı.

İkinci husus da Komisyonda iki şey eksik kaldı. Komisyonun mağdurları vardı, Sırrı Süreyya Önder'le Selçuk Özdağ. Bunların ikisi de dinlenebilirdi ama dinlenmedi. Bir tanesi yedi yıl cezaevinde kaldı ve 28 Şubat döneminde üç defa üniversite hocalığından atıldı, üç buçuk yıl işsiz kaldı. Aynı zamanda da Sırrı Süreyya Önder de aynı şekilde...

BAŞKAN – Sizi dinleriz bir gün uzun uzadıya, komisyonu bitirelim.

Şunu açıkçası Selçuk Bey, en başında şöyle bir karar altına almıştık ya: Şimdi, Sayın Çelebi'yi dinlerken o dönemin en önemli kurumlarından birinin başında olması hasebiyle ama aynı zamanda bir işkence ve cezaevi mağduru olarak dinlememe nedenimiz aslında toplumun sizlerle empati yapmak yerine diğer... Siz bir şekilde bunları yaşamış olsanız da aslında aşmış ve bugün bu Komisyona üye olmuş durumdasınız. Dolayısıyla, sizin mağduriyetiniz ve acılarınız üzerinden Komisyona anlatmamak adına hepimiz kendimizi böyle bir karar altına almıştık ya o çerçevede...

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Ben Sayın Enver kardeşime şaka yaptım. Dedim, Komisyon eksik, iki kişiyi dinlemedikçe tam görevini yapmış olamaz. Yoksa illa dinlenelim diye bir iddiamız yok.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa:

14

BAŞKAN – Evet, gündeme geçiyoruz ve geneli üzerinde değerlendirme yapmak üzere 60'la başlayalım mı?

Buyurun Sayın Yeniçeri.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Efendim, çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Hem bu değerlendirmelerimizi arkadaşlarımız not alsın. Uzman arkadaşlar çok dikkatle dinleyin yani en azından cuma gününe kadar raporlara eklemeler yapma hususunda milletvekillerimizin değerlendirmelerine geçiyoruz. Alt komisyon raporlarının şekillendirilmesi hususundaki genel değerlendirmelerini almak üzere ilk sözü Sayın Yeniçeri'ye veriyorum.

Buyurun lütfen.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Şimdi, 60 ihtilalini ve ortaya çıkardığı sonuçları anlayabilmek için 60 ihtilaline giden, özellikle cumhuriyetin kurulması ve cumhuriyetin kurulmasından sonra tek partili hayattan çok partili hayata geçiş ve bu geçişin meydana getirdiği sancılar ve bir imparatorluk bakiyesinden millî devlete gidişte ortaya çıkan çok yoğun ve çok kısa zamanda devreye giren inkılapların çok büyük rolü olduğunun özellikle altını çizmek gerekiyor. Yani bugünün şartlarıyla dünü algılamaya çalışırsak son derece büyük yanlış yapmış oluruz. Dünün dünkü şartları içerisinde irdelenmesi gerekiyor. 1950'nin Türkiye'si yüzde 80'i köylü olan bir Türkiye'dir...

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Yüzde 85.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Yüzde 85, evet, doğru.

... ve köylüye bakış son derece sorunlu bir bakıştır ve köylü daha önceki süreç içerisinde olacak gibi büyük ölçüde edilgen bir unsur olarak düşünülmüş, getirilen kural, kaide ve ilkeler doğrultusunda köylünün öyle hareket etmesi gerektiği ve buna uyması

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa:

15

gereken bir figür olarak köylü ele alınmıştır. Sanayisine baktığınız zaman, tarımına baktığınız zaman, ekonomisine baktığınız zaman son derece sorunlu bir Türkiye'yle karşı karşıya kalıyorsunuz ve bu Türkiye'de uluslararası şartların meydana getirdiği, tek partili hayattan çok partili hayata geçiş söz konusudur. Bu, çok büyük bir cesaret işidir, çok önemli bir şeydir ve o zaman yönetim ve iktidar oligartları kendi elleri altında tuttıkları, iktidar cihazını kendilerinin dışında birilerine vermeye razı olmuşlardır. Bu, çok ciddi bir hadisedir, bunu özellikle dikkate almak gerekiyor ve yeni gelen iktidar yani Menderes İktidarı bildiğiniz gibi 1946'da ne yapıp yapıp bir geçiş dönemi sağlamak amacıyla seçim sonuçları manipüle edilmiş. Bu seçimde 1950'ye gelindiğinde zamanın Başbakanına tek partili hayatın devam etmesi gerektiğini ve seçime gidilse bile sonuçlar o zamanki iktidarın lehine olacak şekilde yönlendirilmesi teklifi götürülmüş, bu teklif de Başbakan İnönü tarafından o zaman reddedilmiştir ve Demokrat Parti iş başına geldiği zaman çok yoğun taleplerle karşı karşıya kalmıştır. Uzun süredir çevrede ve iktidarın dışında kalan ekip de büyük ölçüde iktidar üzerinde etkisini hissetmemiş ve bu birdenbire iktidara gelmenin de büyük bir şaşkınlığını yaşamıştır. Tek partiden çok partiye geçilmiş ama çok partili dönemde de tek partili dönemin yöntemleri aynen devam etmiştir. En azından yasal yöntemler ve o zaman kurulu bulunan sistem...

BAŞKAN - Anayasal ve hukuksal sistem elverişli zaten buna, değişmemiş ki.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) - Aynen devam etmiştir.

Şimdi, burada şöyle kendimizi o dönemin yerine koyarsak, yapabileceğimiz çok fazla bir şey yok. Daha önceki tek parti iktidarı bize ne yapıyorsa biz de çok partili dönemde aynı şeyi ona yapmayı kendimizde bir hak olarak görmüş. Hâlbuki, bu çok partili sistem müsamaha sistemidir, çok partili sistem kansız, kavgasız iktidarı kazanana veya halkın iradesini almış kişiye devretmeyi esas alır. Dolayısıyla, bir demokrasi acemiliğinin, bir

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa:

16

demokrasi kültüründeki eksikliğin o dönemde çok ciddi bir biçimde önümüze çıktığını görüyoruz. Şimdi, tek partili hayattan çok partili hayata geçtiniz. Modernleşme için onlarca yoğunlaştırıcı ve zorlayıcı inkılaplarla karşı karşıya geldiniz. Kolay değildir yani bir insan daha önce Arapça harflerle ya da Osmanlıca yazarken bütün bunları devre dışı bırakarak Latin harfleriyle yazmaya başlaması ya da daha önce okkayı kullanırken kiloyu kullanmaya başlaması ya da bayramların ve aklınıza gelebilecek giyim kuşamın değişmesi, yani bir şapkanın değişmesi bile veya bir şapkanın giyilmesi bile bu ülkede sorun olmuştur.

Burada biriken bir potansiyelin, biriken bir enerjinin Demokrat Partiyle birlikte yavaş yavaş aktivasyon içerisine girdiğini görüyoruz kendilerine karşı olanlara yönelik olarak.

Şimdi, şöyle, çok, belki ne kadar, yüzde yüz tutmaz ama...

BAŞKAN – Özcan Bey, çok özür diliyorum.

Değerli milletvekillerimize şunu sormadım. Bu genel değerlendirmeler için ben açıkçası bugün biraz daha geniş zamanda bir toplantı şeklinde devam ederiz diye düşündüm. Sizin iradeniz ne yönde bilmiyorum ama süre sınırlandırması o yüzden koymadım. Ne yapalım? Süreli bir toplantı mı yapalım? Süre sınırlayalım mı?

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Süreyi sınırlayalım.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Ben süre sınırının sinir getireceğine inanıyorum.

BAŞKAN – Bu durumda ne kadar süreli bir toplantı yapalım?

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Yalnız benim istirhamım şu: Bir karar aldığımız zaman ne pahasına olursa olsun ona uyalım.

BAŞKAN – Şimdi, şu anda bu toplantıyı –saatimiz üç buçuk- toplamda ne kadar sürede bitirelim?

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Sayın Başkan, somut bir şey önerebilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Şimdi, bugün bir değerlendirme yapacağız, sonra arkadaşlardan yine gelen görüşler var. Burada kendilerini bu kısıtlı zaman dilimi içerisinde zaten ifade edemeyeceklerdir. Oysa kapsamlı, cuma akşamına kadar zaten görüşlerini yazılı

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa:

17

olarak sunsunlar. Ben sunumdan sonra ortak bir değerlendirme yapılmasının daha uygun olacağını düşünüyorum.

BAŞKAN – Şimdi, bu durumda “Kısıtlı ve kısa değerlendirme yapalım.” diyorsunuz değil mi? Tamam.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Yani kısa da olsa yani bunun gibi değerlendirmenin kısıtlı olacağı için hiçbirimiz derli toplu muradımızı burada sunamayacağız. Bu değerlendirmeleri yazılı birbirimize atalım. Nasıl Mehmet Bey attığında arkadaşlar “Paylaşıyoruz.” diyorlarsa... Şimdi, belki birbirimizi yormadan, metinler üzerinde çalışırsak daha yararlı bir sonuca doğru gideceğimize inanıyorum.

BAŞKAN – Anladım. Eğer buna geniş manada katılınıyorsa ben toplantıyı, değerlendirmeler kısmını kapatacağım o zaman.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – O değerlendirmeleri ciddi anlamda hem rapor üzerinde ama ona da zaman ayırarak derli toplu yapmamızda yarar var.

BAŞKAN – Şu anda herhâlde...

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Süleyman Bey’e katılıyoruz.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Katılıyoruz.

BAŞKAN – Şu anda Komisyon üyelerinin tamamı “Katılıyoruz.” dediler bu görüşe, Süleyman Bey’in görüşü doğrultusunda. O zaman belki Özcan Bey’in sözlerinin tamamlamasını isteyebilir miyiz?

Buyurun.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Ben o zaman iki dakika içinde toparlayayım.

BAŞKAN – Siz toparlayın, sonra toplantıyı erteleyeceğim.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Şöyle: Zamanın ruhunu okuyarak zamanın şartları içerisinde bu olguları değerlendirmek lazım. Bir de biz tarihsel müktesebatız, tarihsel muhassalalarız, dolayısıyla da geçmişten gelen alışkanlıklarımızı ve geleneklerimizi ve deneyimlerimizi de bu meydana gelen sosyal hareketleri, sosyolojisi içerisindeki yerini ve rolünü düşünmek zorundayız.

Başlık, tek partili hayattan çok partili hayata geçirilmiştir. Başlık, imparatorluktan millî devlete geçilmiştir. Başlık, klasik anlayıştan modern anlayışa geçilmiştir ve dolayısıyla demokrasi büyük ölçüde bütün bunların şekillenmesiyle ortaya çıkacaktır ve çıkmıştır.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon :Darbe

Giriş :

Tarih : 14/11/2012 Stenograf :

Kayıt: DarbeKom.Sl. Sayfa:

18

Sonuç itibarıyla, demokrasi bir deneyim meselesidir. Deneyimin de fiyatı yoktur, bedeli vardır. Millet de bu bedelleri işte bir biçimde darbelerle ödemiştir. O bakımdan, değerlendirmeyi yaparken bu geçiş dönemleri, hasılalar yani yapısal durum, uygunluk, şartlar dikkate alarak hep irdelemek lazım. İdeolojiler parti bazında, kişi bazında, şahıs bazında yapılacak değerlendirmelerin hiçbir yararı olmayacaktır çünkü onlar sistemin kurbanlarıdır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok değerli milletvekilleri, Sayın Çelebi'nin önerisi doğrultusunda bugünkü yapmayı düşündüğümüz değerlendirmelerin tüm milletvekillerine cuma gününe kadar Komisyon uzmanları tarafından raporların ulaştırılmasına, öneri sunan milletvekillerimizin de önerilerinin birbirine ulaştırılmasına; raporlar üzerinde genel değerlendirme yapmak üzere, kapsamlı bir değerlendirme yapmak üzere salı günü saat 11.00'e toplantının ertelenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 15.36